

3. IDENTIFIKACIJA PRODAJNIH ENOT

Prodajna enota je katera koli postavka (proizvod ali storitev) o kateri je treba poiskati kako vnaprej določeno informacijo, in ki se lahko ovrednoti, naroči ali fakturira v kateri koli točki katere koli preskrbovalne verige. Ta definicija velja od surovine do končnih izdelkov, vključuje pa tudi storitve, vse z vnaprej določenimi karakteristikami.

Prodajne enote se oštevilčujejo z GTIN s pomočjo štirih sistemov oštevilčevanja: GTIN-8, UCC-12, GTIN-13 in GTIN-14. Če so vključeni v podatkovno bazo, so vsi shranjeni v 14-mestnem polju. Izbira sistema oštevilčevanja zavisi od narave enote in od obsega uporabniških aplikacij.

Glavna uporaba sistema GS1 je identifikacija artiklov, ki so namenjeni za odčitavanje (skeniranje) na maloprodajnem mestu in se imenujejo tudi potrošniške enote. Slednje se identificirajo s številko GTIN-13 (ali s številko UCC-12, če se prodajajo v Severni Ameriki), če so zelo majhne pa s številko GTIN-8 (oziroma z UCC-12 brez ničel).

Mnogi severnoameriški uporabniki še niso prilagodili svojih datotek za delo z identifikacijskimi številkami GTIN-13. Za globalni prevzem GTIN-13 je bil določen januar 2005, vendar se pri izvozu na severnoameriški trg tudi po tem datumu posvetujte z partnerjem, če števile GTIN-13 že podpira.

Prodajna enota, ki se lahko prodaja v različnih merah, je znana pod nazivom prodajne enote spremenljivih vsebin, kot npr. predpakirano sadje in zelenjava ali tehtani izdelki kot je na primer meso. Za takšne prodajne enote veljajo posebna pravila, opisana v poglavju 9. Posebna pravila obstajajo tudi za knjige, serijske publikacije, tiskane notne pole ali za izdelke, ki niso v redni prodaji. Te posebne primere obravnava poglavje 10.

Prodajne enote, ki se ne prodajajo v maloprodajnih trgovinah, so lahko predstavljene v širokem asortimentu fizičnih oblik: zaboj iz lesa, pokrita ali povezana paleta, podstavek v tankem ovoju, zaboj s steklenicami, itd.

Identifikacija takšnih proizvodov se lahko izvrši na več načinov:

- z dodelitvijo posebne številke GTIN-13, UCC-12 ali GTIN-8;
- ali pa z dodelitvijo številke GTIN-14, ki se formira iz števila, dodeljenega vsebovani prodajni enoti, pred katerim je indikator, ki ima lahko vrednost 1 do 8. Ta rešitev je na voljo le za homogena razvrščanja standardnih prodajnih enot, kjer so vse vsebovane enote identične.

GTIN-13: 5412150000154

GTIN-14: 15412150000151

ali

GTIN-13: 5412150000161

GTIN-14: 25412150000158

ali

GTIN-13: 5412150000178

Opomba:

V zgornjih primerih sta prikazani obe možni rešitvi oštevilčevanja. Med njima moramo vedno izbrati eno samo.

3.1. SESTAVA SISTEMA OŠTEVILČEVANJA

Obstajajo štiri številске strukture, ki so opisane spodaj.

**Podatkovna struktura
GTIN-13**

GS1 predpona podjetja	referenca prod. enote	Kontrolna cifra
N ₁ N ₂ N ₃ N ₄ N ₅ N ₆ N ₇ N ₈ N ₉ N ₁₀ N ₁₁ N ₁₂	N ₁₃	

**Podatkovna struktura
UCC-12**

UCC predpona podjetja	referenca prod. enote	Kontrolna cifra
N ₁ N ₂ N ₃ N ₄ N ₅ N ₆ N ₇ N ₈ N ₉ N ₁₀ N ₁₁	N ₁₂	

**Podatkovna struktura
GTIN-8**

GTIN-8 predpona	ref. prod. enote	Kontrolna cifra
N ₁ N ₂ N ₃ N ₄ N ₅ N ₆ N ₇	N ₈	

GS1 predpona podjetja

Prvi dve ali tri cifre N_1, N_2, N_3 tvorijo predpono države, katero določa GS1 za vsako nacionalno organizacijo GS1. To ne pomeni, da je artikel proizveden ali distribuiran v državi kodiranja. Predpona GS1 samo označuje državo nacionalne organizacije GS1, ki je podjetje včlanila in ji dodelila številko.

Številko podjetja GS1, ki sledi predponi države GS1, določi nacionalna organizacija GS1. V Sloveniji to dodeljuje GS1 Slovenija.

Predpona GS1 in številka podjetja tvorita predpono podjetja GS1. Na splošno vsebuje šest do deset cifer, odvisno od potrebe podjetja.

Referenca prodajne enote

Referenca prodajne enote ima praviloma do šest cifer in **je nepomensko število, kar pomeni, da se posamezne cifre v tem številu ne nanašajo na nobeno klasifikacijo, oziroma ne nosijo nobene določene informacije.**

Najenostavnejši način za dodelitev referenc enote je zaporedni, tj. 000, 001, 002, 003 itd.

Kontrolna cifra

Kontrolna cifra je zadnja cifra (skrajno desna) v GTIN. Izračunava se iz vseh ostalih cifer v številki. Zagotavlja, da je črna koda pravilno odčitana, oziroma, da je številka pravilno sestavljena.

**Podatkovna struktura
GTIN-14**

Indikator	GS1 identifikacija vsebovanih prodajnih enot (brez kontrolne cifre)	Kontrolna cifra
N_1	$N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10} N_{11} N_{12} N_{13}$	N_{14}

Indikator

Uporablja se samo v številki GTIN-14. Za fiksne količine prodajnih enot ima vrednost 1 do 8. Indikator 9 označuje prodajne enote spremenljivih vsebin. Najenostavnejši način je dati temu indikatorju zaporedne vrednosti, tj. 1, 2, 3... za vsako razvrščanje prodajnih enot.

OPOZORILO!

Številka se mora vedno uporabljati kot celota. Nobena obdelava podatkov ne sme temeljiti na katerem koli delu GTIN.

Strukture, ki jih podeljuje GS1 Slovenija

GS1 Slovenija podeljuje podjetjem šifre GTIN-13 iz treh intervalov:

3 8 3 P P P P P A A A C	interval do 1.000 artiklov
3 8 3 P P P P P A A A A C	interval do 10.000 artiklov
3 8 3 P P P P A A A A A C	interval do 100.000 artiklov
GTIN-8: 3 8 3 A A A A C	mali izdelki

S prvimi mesti z leve se označi nacionalna članica, ki je GS1 številko izdala, nato sledi nekajmestna šifra podjetja PP..P, ki jo podjetju podeli GS1 Slovenija, nato nekajmestna oznaka artikla AA...A, ki jo določi podjetje samo. Zadnja cifra je kontrolni znak C, ki se izračuna po posebnem algoritmu in služi kontroli pravilnosti pri čitanju simbola.

GS1 Slovenija podeljuje skrajšane simbole GTIN-8 za vsak artikel posebej.

Spremenljiva vsebina

Za označitev se uporablja struktura GTIN-13 pri čemer velja naslednja struktura:

20	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	C	interno
21	I	I	I	I	I	Ce	Ce	Ce	Ce	Ce	C	cena/interno
22												rezervirano
23												rezervirano
24	N	N	N	N	N	Ko	Ko	Ko	Ko	Ko	C	količina/nacionalno
25	N	N	N	N	N	Ce	Ce	Ce	Ce	Ce	C	cena/nacionalno
26	N	N	N	N	N	Te	Te	Te	Te	Te	C	teža/nacionalno
27	I	I	I	I	I	Ko	Ko	Ko	Ko	Ko	C	količina /interno
28	I	I	I	I	I	Te	Te	Te	Te	Te	C	teža /interno
29												rezervirano
Ce - cena, Te – teža, Ko - količina, I - določi podjetje, N – določi GS1 Slovenija, C – kontrolna cifra Format zapisa: 99.999 za težo v kg in 9999.9 za ceno v SIT												

Opomba:

Podana označitev izdelkov s spremenljivo vsebino je nacionalna rešitev in je omejena samo za uporabo v Sloveniji!

V primeru izvoza artiklov s spremenljivo vsebino posreduje GS1 Slovenija informacije o nacionalnih rešitvah v drugih državah.

3.2. KDO JE PRISTOJEN ZA OŠTEVILČEVANJE PRODAJNIH ENOT?

Splošno pravilo

Lastnik blagovne znamke (organizacija, ki je lastnik specifikacij o proizvodu) je pristojen za dodelitev GTIN, ne glede na to, kje in kdo je proizvedel izdelek. Lastnik blagovne znamke ob včlanitvi v nacionalno organizacijo GS1 prejme predpono podjetja. GS1 predpona podjetja se ne sme prodati, dati v najem ali oddati v uporabo kateremu koli drugemu podjetju, ne v celoti ne delno. Lastnik blagovne znamke je:

- Proizvajalec ali dobavitelj
Če podjetje samo proizvaja izdelek ali ga proizvaja v neki drugi državi in ga prodaja pod blagovno znamko, ki pripada proizvajalcu ali dobavitelju.
- Uvoznik ali grosist
Če uvoznik ali grosist naroči proizvodnjo svojega izdelka v kateri koli državi in ga prodaja pod svojo blagovno znamko.
Če uvoznik ali grosist spremeni izdelek (na primer spremeni embalažo artikla).

- Detajlist
Če je detajlist naročil proizvodnjo izdelka v kateri koli državi in ga prodaja pod blagovno znamko, ki mu pripada.

Izjeme

- Če kak artikel na izvoru ni dobil GTIN, mu lahko uvoznik ali posrednik, na zahtevo svojih strank, dodeli *začasno* GTIN. Vseeno pa je bolje, če številko dodeli proizvajalec. Po drugi strani pa lahko detajlist dodeli *interno* številko kakemu artiklu, kateremu še ni dodeljena GTIN, za uporabo znotraj njegove trgovine. Ta metoda je opisana v delu dokumenta, ki obravnava interno oštevilčevanje v podjetju in ga najdemo v poglavju 10.
- Artiklom brez blagovne znamke – ki nimajo privatne zaščitne znamke in generičnim artiklom, še vedno dodeljujejo GTIN njihovi proizvajalci. Ker različni proizvajalci lahko dobavljajo artikle, ki se potrošniku zdijo identični, je možno, da imajo navidez enaki artikli različne GTIN. Podjetja, ki tržijo takšne artikle, morajo organizirati svoje računalniške obdelave (programe za polnjenje na primer) tako, da lahko to obvladajo. Primeri artiklov, ki včasih nimajo blagovne znamke, so mavčne plošče, sveče, kozarci itd.

Opozorilo!

Nekatera podjetja proizvajajo enake artikle v več državah ali v več tovarnah.

V tem primeru mora biti GTIN dodeljena centralno, voditi pa jo mora eno od podjetij v skupini ali eden od proizvodnih obratov.

3.3. KAJ NAJ SE UPOŠTEVA PRI OŠTEVILČEVANJU PRODAJNE ENOTE?

Velja splošno pravilo, da je potrebna posebna edinstvena GTIN za vsako različno prodajno enoto. To pomeni, da je treba vsaki inačici dodeliti različno številko, kadar koli je ta različica, na kateri koli način, opazna in pomembna za katerega koli partnerja v preskrbovalni verigi, za končnega uporabnika ali kupca v maloprodaji.

Kaj se razume kot opazna in pomembna inačica, se lahko razlikuje od panoge do panoge. Zato obstajajo pravila, ki jih je treba upoštevati.

Osnovne značilnosti prodajne enote so:

- Tip in podvrsta proizvoda
- Blagovna znamka
- Dimenzije embalaže in njena narava
- Količina proizvoda
- Če je prodajna enota skupinska, število elementarnih vsebovanih artiklov in njihovih manjših pakirnih enot; narava skupinske enote (kartonska škatla, paleta, škatla-paleta, ploska paleta...)

Ta seznam ni popoln.

Podjetje odgovorno za oštevilčenje prodajnih enot mora zagotoviti, da vsaki prodajni enoti ustreza ena in samo ena GTIN. Ko je GTIN enkrat dodeljena se ne sme spremeniti vse dokler se ne spremenijo značilnosti prodajne enote.

Večja sprememba enega izmed osnovnih elementov, ki karakterizirajo prodajno enoto, bo navadno pripeljala do spremembe njene številke .

Primeri:

- Dodelitev nove GTIN:
Količina mineralne vode se je povečala iz 0.25 na 0.33 litra.
- Ohranitev GTIN:
Barva nalepke na steklenici soka se je spremenila iz svetlo v temno roza.

Na splošno velja, da so za proizvode, pri katerih je pomemben datum, potrebne različne številke prodajne enote. Primeri za to bi bili različni letniki vrhunskega vina, vsakoletna izdaja karte cest, vodič, dnevnik ali koledar z urnikom sestankov. Vse to so različne prodajne enote.

Če je zaradi spremembe izdelka le temu dodeljen nov GTIN je potrebno tudi vsaki skupini teh izdelkov dodeliti nov GTIN.

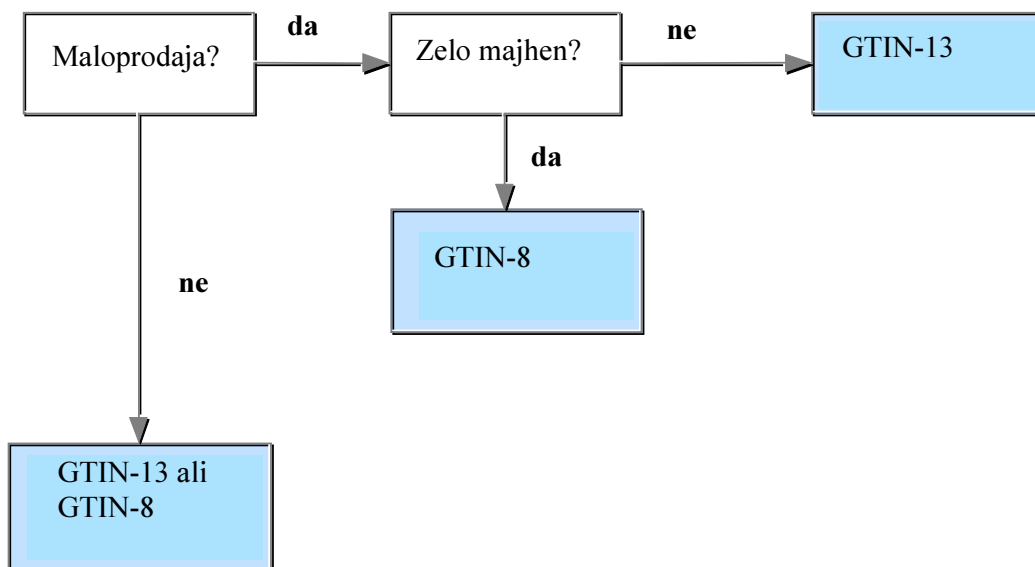
Poudariti pa je potrebno, da:

- Cena ni ustrezen kriterij za spremembo GTIN, razen, kadar je le-ta natisnjena direktno na izdelku.
- Nacionalni ali lokalni predpisi imajo lahko prioriteto pred pravili GS1. Na primer predpisi ali odredbe, ki veljajo v zdravstvu lahko zahtevajo spremembo ob vsaki spremembi.

Podrobna navodila o spremembah GTIN so v angleškem jeziku dostopna na spletnem naslovu: www.ean-int.org/gtinrules.

Sestava embalaže

Ena prodajna enota je lahko vsebovana v drugi. Vsak nivo prodajne enote mora imeti svojo lastno GTIN: GTIN-13, UCC-12, GTIN-8 ali GTIN-14, odvisno od tega, ali gre za maloprodajno enoto ali ne. Če ne, je odvisno od izbire strukture oštevilčevanja, ki jo je sprejelo podjetje. Podjetja bi morala upoštevati kanale, po katerih se proizvodi prodajajo in kakšne so pri tem zahteve. Naslednje drevo odločitve daje izbiro opcije za številko.

GTIN-13: 5412345000013

GTIN-13: 5412345000433

GTIN-13: 5412345000693

GTIN-13: 5412345000259

Skupinsko pakiranje (prodajna enota sestavljena iz več identičnih prodajnih enot) se označi z lastno GTIN, različno od tiste, ki jo imajo vsebovane enote.

Uporabe GTIN

Ne glede na državo, kjer se artikel prodaja, njegova GTIN ostane veljavna. Je neodvisna od cen in načinov dobave.

To je številka, ki se pojavlja v katalogih, prospektih, cenikih in na dokumentih ali elektronskih poslovnih sporočilih (naročilnicah, obvestilih o pošiljki ali dobavnica in fakturah).

GTIN se dodeljuje tudi storitvam, ki se lahko fakturirajo, kot so transport, skladiščenje na račun kupca, itd.

Artikli z vnaprej določeno ceno

Odsvetuje se vnaprejšnje določanje cen kot trgovska praksa ker komplicira poslovne procese v preskrbovalni verigi. Če pa se na artiklu le označi cena, je treba GTIN spremeniti, ko se spremeni na artiklu označena cena (razlika je le pri proizvodih s spremenljivo vsebino, kjer veljajo druga pravila omenjena v Poglavju 9.)

3.4. KAJ NAREDITI V PRIMERU, DA SE SPREMENI PRAVNI STATUS LASTNIKA BLAGOVNE ZNAMKE?

Opozorilo: Za vse spremembe "lastništva" predpon podjetja GS1 mora dati soglasje nacionalna organizacija EAN, ki jih je dodelila.

Pripojitev ali združitev

Nacionalno organizacijo GS1 je treba obvestiti o pripojitvi oz. združitvi. Pravilo ob pripojitvi oz. združitvi je, da združeno podjetje prevzame številke starega podjetja.

Obstoječe zaloge, ki so bile oštevilčene pred pripojitvijo oz. združitvijo, obdržijo enake GTIN. Stari proizvodi, ki se še naprej izdelujejo po pripojitvi oz. združitvi lahko obdržijo prvotno dodeljene GTIN. Če se dve podjetji združita, mora novo podjetje paziti pri centraliziranem dodeljevanju vseh številke pod eno GS1 predpono podjetja in se izogibati spreminjanju številke obstoječih proizvodov, ki jih ni treba spreminjati. Spreminjanje številke naj bi bila izjema, ker povzroča dodatno delo in vzdrževanje podatkovnih datotek strankam.

Delni nakup

Kadar neko podjetje kupi kak oddelek, blagovno znamko ali niz artiklov od drugega podjetja, lahko, za začetek, obdrži številke, ki jih je pred tem imel prvotni lastnik GTIN. Toda ob prvi priložnosti mora za artikle, katerih blagovno znamko je pridobilo, začeti uvajati nove GTIN, iz svojega lastnega razpona številke. To bo lahko, na primer, naredilo ob spremembi oblike embalaže ali napisov na njej (v normalnih okoliščinah bi veljalo pravilo, da je treba obdržati staro številko). V tem času, in v naslednjih štirih letih, prodano podjetje – prvotni lastnik GTIN ne sme ponovno dodeljevati prvotnih številke GTIN drugim artiklom.

Trgovske partnerje je treba vnaprej obvestiti o spremembah številke. Pravila, ki se nanašajo na uporabo GTIN je treba upoštevati pri sestavljanju nabavne pogodbe.

Razdelitev ali razdružitev

Kadar se kako podjetje razdeli na dve ali več ločenih podjetij, se mora vsaka predpona podjetja, ki je bila dodeljena prvotnemu podjetju, prenesti na eno in samo eno od novonastalih podjetij. Vsa ostala podjetja, ki so ostala brez GS1 predpone podjetja, morajo zaprositi nacionalno organizacijo GS1, da jim dodeli novo. Pri odločanju o tem, katero od novih podjetij naj prevzame staro ali novo GS1 predpono podjetja, je treba stremeti k minimiziranju števila sprememb GTIN, ki bodo potrebne. Ta odločitev mora biti sestavni del pravnega dogovora pri ustanovitvi novih podjetij.

Obstoječih zalog blaga ni treba preštevilčiti. Toda če ima katero od razdruženih podjetij prodajne enote, ki so oštevilčene z GS1 predpono podjetja, katerih ni več "lastnik", mora podjetje te enote pri izdelavi nove embalaže ali novem etiketiranju blaga preštevilčiti z lastno predpono podjetja. Stranke je treba o teh spremembah pravočasno obvestiti.

Razdružena podjetja, ki obdržijo GS1 predpono podjetja, morajo voditi evidenco o GTIN, ki so bile formirane z njihovo predpono in dodeljene artiklom, ki jih nimajo več.

Teh GTIN ne smejo ponovno uporabiti najmanj štiri leta po tem, ko je odcepljeno podjetje, ki je imelo te artikle v lasti, zadnjič dobavilo blago, označeno s temi GTIN. Zato morajo podjetja, ki niso obdržala predpone podjetja, obveščati podjetje, ki je predpono obdržalo. To je zlasti pomembno, ko gre za datume, ko je bilo blago zadnjič dobavljeno s prvotnimi GTIN, podjetja pa morajo zjamčiti datum, do katerega bodo zamenjali GTIN.

3.5. KDAJ SE SME GTIN PONOVO UPORABITI?

Številke GTIN, ki so bile dodeljene opuščenim prodajnim enotam, se ne smejo ponovno uporabiti za druge prodajne enote najmanj 48 mesecev od dne, ko je lastnik blagovne znamke zadnjič dobavil prvotno prodajno enoto. V primeru oblačil se to najkrajše obdobje skrajša na 30 mesecev.

Odvisno od tipa blaga utegne biti potrebno tudi daljše obdobje. Na primer jekleni nosilci so lahko uskladiščeni mnogo let, preden vstopijo v preskrbovalno verigo. Lastniki blagovne znamke morajo premisliti, koliko naj znaša razumno časovno obdobje, v katerem bo prodajna enota ostala v ciklu preskrbovalne verige, preden se njena GTIN lahko ponovno uporabi.

Tudi če kak proizvod ni več v preskrbovalni verigi, se lahko njegova številka še vedno hrani v podatkovnih bazah.